

Oslo, 13. januar 2025

HØRINGSSVAR FRA HERO NORGE TIL NOU 2024:17 KOMMERSIELLE OG IDEELLE AKTØRERS ROLLE I FELLESSKAPETS VELFERDSTJENESTER («AVKOMMERSIALISERINGSUTVALGET»)

Vi viser til Avkommersialiseringsutvalgets NOU 2024:17 «Kommersielle og ideelle aktørers rolle i fellesskapets velferdstjenester», med høringsfrist 17. januar 2025. Vi vil i dette høringssvaret fokusere på asylmottakssektoren.

Oppsummering

Hero Norge mener at et konstruktivt samarbeid mellom offentlige, ideelle og private aktører er avgjørende for å opprettholde kapasitet, kvalitet og beredskap i det norske asylsystemet. Avkommersialiseringsutvalgets anbefalinger kan svekke samfunnets evne til å håndtere skiftende behov, samtidig som det vil øke kostnadene for staten. Vi oppfordrer til å bygge videre på dagens velfungerende modell, som sikrer fleksibilitet, kvalitet og effektivitet i møte med uforutsigbare svingninger i migrasjonsstrømmer.

Om Hero Norge

Hero Norge er Norges ledende leverandør av asylmottakstjenester. Vi har snart 40 års erfaring med å drive asylmottak og jobbe med integrering av asylsøkere og flyktninger i Norge, og har siden 1987 vært en viktig aktør i utviklingen av det norske mottakssystemet. Hero er eneste leverandør i Norge som tilbyr tjenester helt fra ankomst som asylsøker til Norge, videre gjennom mottaksoppholdet og til integrering i arbeid og utdanning. Hero er en del av Norlandia Health & Care Group, et 100 % norskeid familieselskap med hovedkontor i Oslo, som leverer et bredt spekter av velferdstjenester i flere europeiske land. Les mer om oss og våre tjenester her:

www.hero.no

Nærmere om asylmottakssektoren

Utvalget anerkjenner at det for asylmottakstjenester vil være vanskelig å møte behovssvingningene uten private aktører som er villig til å ta risiko knyttet til raske omstillinger. Likevel ønsker utvalget at det offentlige bør ta et større ansvar for basiskapasitet og mottak av sårbare grupper.

Det er i den sammenheng svært viktig å understreke at hvis staten ønsker at private skal stille opp på kort varsel når det plutselig oppstår behov, vil det være svært viktig at disse aktørene har noe aktivitet i bunn hele tiden. Private aktører må ha en andel av basiskapasiteten, slik at de kan opprettholde nødvendig erfaring, kompetanse, kontaktnett, en rigget organisasjon og ha andre viktige premisser på plass. Dette er vesentlig for å kunne lykkes med å øke kapasitet raskt, og det til et tilfredsstillende pris- og kvalitetsnivå.

Et kjennetegn ved mottaksmarkedet i dag er at UDI i mange tilfeller mottar for få tilbud i sine anbudskonkurranser. Direktoratet har i mange år forsøkt å tiltrekke seg flere leverandører gjennom blant annet leverandørkonferanser og informasjonsarbeid. Det ordinære mottaksmarkedet oppleves rett og slett som for uforutsigbart og lite attraktivt for mange

eiendomsbesittere og tjenesteleverandører. Det er særlig i raske oppbyggingsperioder, når ordinære kommunale godkjenningsprosesser forses og prisene øker, at markedet blir mer attraktivt. Det er verdt å merke seg at også den store svenske Vålfårdsutredningen i 2016 (SOU 2016:78), ledet av Ilmar Reepalu, tok konsekvensen av dette, da de konkluderte med at det ikke burde innføres begrensninger på fortjeneste eller nye krav til tillatelser for mottaksbransjen. Man vurderte at det da ville være risiko for at private tilbydere, som staten var avhengig av, ville komme til å forlate bransjen.

I Norge har vi gjennom mange år hatt et lite antall stabile og dedikerte tilbydere som har bidratt til kvalitetsutvikling på mottaksfeltet gjennom et velfungerende privat-offentlig samarbeid. Det vil være dyrt og unødvendig å endre dagens velfungerende modell, all den tid vi har et system i dag som fungerer og som er mer samfunnsøkonomisk lønnsomt enn om staten skulle stått for all den uforutsigbare opp- og nedbyggingen og påtatt seg denne risikoen. Private og ideelle aktører, samt noen få kommuner, løser oppdragene utmerket i dag. Det er ingen grunn til å endre noe som fungerer godt, når endringen vil medføre markant høyere kostnader for staten. En avkommersialisering vil ikke bare være dyrt, men vil også være en nedbygging av samfunnets beredskap.

En annen fordel med private versus offentlige, er at ved avvikling ligger ansvar og risiko om nedbemanning (oppsigelser), nedstenging og tilbakelevering av leieobjekter på private operatører, som dermed tar kostnader og større risiko knyttet til ukjente faktorer som kan dukke opp i så henseende. Dette gjelder også for større investeringer som er gjort og ikke avskrevet, dersom UDI grunnet lavere ankomster skulle si opp driftsavtalen etter kort tid.

Det er også verdt å påpeke at kommuner allerede i dag kan drifte asylmottak, men de færreste kommuner ønsker å påta seg dette ansvaret, som mange opplever at ligger utenfor deres kjerneoppgaver, og de ønsker heller ikke å påta seg denne økonomiske risikoen. De fleste kommuner velger å prioritere den viktige oppgaven med bosetting av flyktninger.

Utvalget mener at måten asylmottak finansieres på kan gi kommersielle aktører insentiver til å redusere kvaliteten på tjenestene for å øke sin fortjeneste, men vi vil påpeke at denne risikoen gjelder uavhengig av aktør. For å motvirke risikoen og sikre kvalitet og tjenesteleveranse i tråd med reguleringer og avtaler, gjennomfører UDI ulike kontroller og oppfølging. Videre gjennomføres kontroller og tilsyn av andre instanser miljørettet helsevern, el-tilsyn, branntilsyn, arbeidstilsyn og fra Statsforvalter. Det er ingenting ved historikken som tilsier at kvaliteten er tatt ned eller er dårligere på privatdrevne asylmottak, sammenliknet med mottak driftet av ideelle aktører eller kommuner. Igjen viser altså utvalgets teoretisering av potensielle problemer seg ikke å stemme overens med praktisk virkelighet i tjenesteleveransen.

Det er ikke slik at asylsøkere, som er i en sårbar situasjon, i dag får bedre tjenester når de leveres av ideelle eller kommuner. Ingen erfaringer eller undersøkelser tyder på systematiske kvalitetsforskjeller i den retning. Derfor er det heller ingen grunn til at basiskapasiteten skal leveres av disse og ikke som i dagens modell, hvor private utgjør en vesentlig del av beredskapen sammen med ideelle og kommuner. Det vil verken være samfunnsøkonomisk lønnsomt eller klokt å bygge ned eksisterende kompetanse, erfaring og kapasitet hos private aktører.

Utvalgets gjennomgående argumentasjon om informasjonsovertak fremstår svært søkt og politisk tendensiøs. Strengt tatt vil vel den slags informasjonsovertak som utvalget vektlegger, gjelde for alle tenkelige varer og tjenester som offentlige myndigheter (og alle andre aktører)

anskaffer. Det er vanskelig å se for seg noe område der en virksomhet som fremstiller og leverer tjenester eller produkter, ikke har mer kunnskap enn den som kjøper disse produktene.

På mottaksfeltet er produktet mye mer oversiktlig og kontrollerbart enn eksempelvis en IT-leveranse, en anskaffelse av legemidler eller avansert teknologi. UDI har over mange år utviklet et omfattende kontrollregime med hyppig og streng kontraktsoppfølging. Det blir helt feil å fremstille det som om kvaliteten av mottakstjenester er nærmest umulig å kontrollere.

Siden 2009 har ulike type aktører i mottaksbransjen samarbeidet nært om rammebetingelser og kvalitetsutvikling gjennom bransjeorganisasjonen Driftsoperatørforum. I denne foreningen er både kommunale, ideelle og private aktører medlemmer. Driftsoperatørforum samarbeider med oppdragsgiver om bransjespørsmål. Både enkeltaktører og bransjen har i alle år vist interesse og evne til å ta initiativ som kommer beboerne i mottak til gode. Slike kjennetegn ved bransjen viser utvalget ingen interesse for. I stedet velger man heller å bygge en ubegrunnet spekulativ argumentasjon om at «de kommersielle aktørenes profittmål kan øke risikoen for at overtaket misbrukes». Uten nærmere belegg, fremstår slike utsagn nærmest som konspiratoriske.

Hero Norge er tilhenger av streng kontraktsoppfølging og tydelige krav til tjenestekvalitet på mottaksfeltet som på alle andre tjenestemråder der offentlig myndighet gjør anskaffelser. En stor og alvorlig risiko ved utvalgets resonnering er at man undervurderer behovet for kontroll av kvalitet i tilfeller der offentlig sektor selv, eller ideelle organisasjoner, er tjenesteprodusent. Det er ikke kun kommersielle motiver som gir risiko for kvalitetsbrist eller mangler i en tjenesteleveranse. Man må være like oppmerksom på andre risikoelementer, og like opptatt av kvalitetskontroll og sanksjonering uavhengig av hvilken type organisasjon som leverer en tjeneste. Det skylapp-pregede fokus på kommersielle motiver gir alvorlig risiko for en utvikling der sårbare brukere blir dårligere ivaretatt enn de blir i dagens modell.

Dette er en sektor og samarbeidsmodell som fungerer godt i dag, og en endring i tråd med Avkommersialiseringsutvalgets anbefalinger ville, av kun ideologiske hensyn, medføre økte kostnader for staten, dårligere kapasitet, lavere beredskap og mindre fleksibilitet.

Både da vi fikk en markant økning i antall asylsøkere og flyktninger til Norge i 2015 og 2022, var det primært private aktører som tok et stort samfunnsansvar og stod for den raske kapasitetsøkningen. Hero Norge, som er en del av Norlandia Health & Care Group, stod alene for ca. 50 % av kapasitetsøkningen av akutt plasser våren 2022. Disse 50 prosentene fra Hero stod for ca. 10 000 av de ca. 20 000 plassene som ble etablert i løpet av få uker. UDIs forespørsel til eksisterende leverandører ble mottatt en fredag ettermiddag og påfølgende mandag leverte Hero Norge tilbud om flere tusen plasser.

Konklusjon:

Hero mener den beste løsningen er en videreføring av dagens modell for asylmottak, der private, ideelle og kommunale aktører sammen bidrar til å sikre fleksibilitet, kapasitet og kvalitet - til beste for brukerne og samfunnet. Å redusere eller fase ut private aktørers rolle vil ikke bare øke statens kostnader, men også svekke samfunnets beredskap og kapasitet i møte med fremtidige migrasjonsutfordringer og uforutsette kriser.